

ISIDoorKE.

Ik wil iets over dat jongetje vertellen, omdat zijn kinderziele zoo goed opgenomen heeft de voeling des Tijds en weergaf wat, met recht, de psychologie van al de Antwerpsche kinderen mocht genoemd worden ; weergaf het groote, het wrange, het onvermijdelijke van wat toen al de menschen bekneld hield in een nachtmerrie.

Ik heb het kindje goed gekend. 't Woonde achter mijn hoek in een groenselwinkel en mijn huishoudster heeft het menigmaal in mijn huis gebracht, eenzaam toen en zoo zielig kinderloos. Ik heb zijn ontwikkeling bijna stap voor stap kunnen nagaan en van hem kwam ik te weten wat er lag in het harte van al onze Antwerpsche kinderen, en wat er bloedde in het harte van al de Antwerpsche ouders.

Toen in September 1914, er te Aarschot drie honderd Duitschers werden gevangen genomen, werden zij naar de Scheldestad overgebracht. Ieder zal het zich herinneren, gansch de bevolking, trillend van het nog warme drama in de Demerstad, bracht de gevangenen een kolossale uitjouwing.

Het waren de eerste Duitschers die men hier te zien kreeg sinds het uitbreken van den oorlog. De volksziel sloeg uit in geweldig orkaan.

Vele geliefde jongens waren reeds gevallen en ik kan niet beter weergeven, wat er in het volksgemoed omging, dan door den ruwen uitroep neer te schrijven dien een volksvrouwke uitstiet, terwijl zij de vuist op de bevende kin sloeg en de tranen uit haar droeve oogen spoten : « Ge vreet ze nu, hé, sloebbers ! Ge hebt mijn twee jongens gedood ! Ieder zijn beurt ! »

Arm moederke ! Ongelukkig volk ! Wie kan onder zulke omstandigheden, gewelddaden, zelfs tegenover gevangenen, afkeuren ! Het was een ziedende ketel en de uitspatting, de lossende sleutel die het Al tegen springen of barsten behoevedde.

Klein Isidoorke zat op den arm zijner moeder en woonde de herrie bij. Aanvankelijk keek het al die schreeuwende men-

schen en toornige monden aan, en al die gebalde vuisten en die verwrongen gezichten. Ook de schuwe, vermoeide wezens der vreemde soldaten. Hij wist niet of hij lachen dan wel schreien moest. Maar toen hij in de zoete oogen zijner moeder zag, die nu vlamden onder het hooge spasme van haat en uit haar vuisten het dreiggebaar, uit die teedere moederhanden die hij nooit anders dan ter aaiing had gekend, het gebaar van woede bemerkte, neep hij ook zijn pollekens te samen, zette bolwangen op en riep, zooveel het roepen kon : Awoe ! Awoe !

Zijn hoofdje was zoo rood als een tomaat en bij het naar huis gaan balde het nog spelens de vuistjes en riep almaardoor : Awoe ! Awoe !

Toen kwam er een tijd van rust in hem. Er werden geen vijanden meer gezien. Maar hun granaten vlogen over de stad en Isidoorke ging waar zooveel kinderen waren heengegaan, uit al het rumoer en de miserie, naar Nederland.

Toen zijn moeder hem, weken later, weder naar het oude huis bracht, en haar winkel heropende, kreeg Isidoorke vreemde soldaten te zien, bepinhelmd en met lange grijze mantels om. Plotseling herinnerde het zich, zijn harteke werd ommegeroerd en alles wat daar te slapen lag, kwam het onderst boven en meteen het eens lang geleden geroepen : Awoe !

Om zich te amuseeren kreeg hij gekleurde blaadjes en daar passeerde hij de stille winterdagen mede. De kleuren hielden zijn aandacht gaande. Op eens ziet hij naar zijn moeder op, legt het mollige vuistje op 't Epinaalsch gedoe en riep : Awoe ! Awoe !

Hij had 'n mof gezien en herkend tusschen al de soldaten der verschillende rijken. Die eene trok in 't bijzonder zijn aandacht. Het was een voorwerp van schrik en van haat, voor de kinderen op straat, voor zijn moeder, voor de gansche wereld die hij kende.

— Awoe ! riep de moeder op haar beurt, vuisten-dreigend. Awoe !

En toen op straat er een Duitscher luidstappend voorbij ging, kreuvelde het jongetje naar buiten en stak op den dorpel staande zijn tong en zijn vuist uit. Awoe !

Zijn nonkel Robert stond in 't gloeiwerk achter den Yzer. Er werd ieder uur van den dag over hem gesproken, omdat ginder, verre achter de statie, de luchten blaften van geweld en de woede raasde uit den hoek waar Robert stond naast den Koning en al zijn soldaten.

En weldra wist hij fijntjes onderscheid te maken tusschen soldaten van eigen land en der bondgenooten en van den vijand. De eenen aaide hij met zijn wangen, de anderen stonden in het teeken van zijn haat.

De bureu amuseerden zich met Isidoorke en wakkerden hem aan. Het was zeer kleurrijk wat zij hem vertelden en daar Isidoorke maar een halve kleur en een half woord noodig had, begreep hij weldra waarom het ging.

Hij was achttien maanden toen mijn huishoudster hem zijn moeder en zijn winkel ontfutseld had en hem eens mede in huis bracht. Ik had leute in 't jongetje dat er alles zoo maar uitflapte wat hem tegen de Moffen te heet en te zwaar op den lever lag. Achttien maanden ! Te oordeelen naar de oprechtheid zijner gevoelens, was hij al een heele baas ! Ik liet hem illustraties inzien. Toevallig, zonder dat ik het zelf wist, had ik hem een boek van de jaren zeventig in handen gegeven. Hij kon het alleen nog niet openplooien. Men moest hem helpen.

Plots lag zijn vuist met een groote smete op het boek, hij keek mij gebolgen aan en riep : Awoe ! Awoeoe !

— Wat is er, Isidoorke ?

Hij duidde mij met zijn smerig wijsvingertje den kop van een Pruis aan, maar zonder pinhelm. Isidoorke had er al velen gezien die de straten van zijn stad doorliepen, gekleed in 't grijs en in 't blauw met helmen en klakken, of met twee beklepte helmen. Hij had er gezien van alle grootte en van elken leeftijd : zwaar bebaarden en knapen nog met kindergezicht. Onderscheiden kon hij nog niet, maar hij kreeg het type in 't snuitje. Hij voelde intuïtief dat zij de gehaten waren, waarvan ieder kwaad sprak. Zijn zieltje, geschapen uit liefde, om liefde werd met afschuw vervuld.

Op dien stond kwam er veel wee in mij. Het ging om den dag van morgen. De jeugd slikte thans in wat de omstandigheden

haar voorschotelden, kinderen zijn nooit onoprecht of oneerlijk. Zij zijn zooals men ze opbrengt. Zij wassen in haat of in liefde, in kwaadheid of in 't goede. Eénmaal zou de oorlog eindigen, maar hoe zouden morgen de mannen van straks tegenover de kinderen van nu staan ?

Ik liet er mij op dien stond niet veel mede in, want Isidoorke's wang lag op het hoofd van een gesneuvelden Franschman, die achter den Pruis was afgeprint en hij aaide hem met al de liefde van zijn gevoelig harte.

Zekeren dag, toen Isidoorke te ravotten lag aan den toog, stond er plots voor hem, reuzenhoog, de gestalte van een Duitscher.

't Ventje krabbelde overeind, en sloeg de twee vuisten tegen de beenen van den soldaat, roepend : Awoe ! Awoe !

De moeder schrok, trok 't kind met een snak naar zich, maar de man tilde het tot hem op en liet zijn ruwe, vereelte hand over zijn hoofdje gaan, sprekend tot de moeder :

— Vrouw, ge moet de kinderen aldus niet opvoeden. Het is zoo wreed de kinderen te leeren haten. Ook ik heb kleintjes tehuis en het doet me pijn de Belgische jeugd aldus tegen ons te zien opzetten.

— De kinderen zijn als de ouders ! zei de moeder, bleek wordend en bevend. Daar kunnen zij niet aan doen.

— Juist, dat bedoel ik ! zei de man. De ouders mochten de kinderen niet leeren haten !

— Maar, jullie, moogt wèl de ouders vermoorden ! riep de vrouw. Ge moogt ons land, het land onzer kinderen, wel te vuur en te zwaard zetten. Maar iedere Belg haat u, omdat gij onrechtvaardig zijt geweest. Geen genade, geen medelijden ! Gij hebt genade en medelijden in ons vermoord ! En onze kinderen zullen het weten wie hun ouders deden lijden !

— Och, wass ! frau ! zeide de man hoofdschuddend. Kinderen mogen niet haten, niet waar, manneke !

Maar 't manneke vond de gelegenheid te mooi en verwerkte zijn principen op een echten Duitscher. Hij stak de vuist in dezes gelaat en keelde zooveel het kon : Awoe !

De Pruis gaf 't koleirig knaapje een stuk chocolade, maar

hij kreeg het onmiddellijk terug op het puntje van zijn oog. Hij zette zijn last op den grond, nam zijn zakdoek, wreef het water weg dat uit het oog siepte en ging heen.

Nooit heeft hij nog den voet over Isidoorke's dorpel gezet. De moeder maakte zich zeer bezorgd over een eventueele weerwraak, maar deze bleef achterwege. Hij was misschien de eenige Mof die niet verklikken wou.

* * *

Isidoorke's geval stond niet alleen. De kinderen dachten zooals hun ouders en traden veel daadwerkelijker dan zij op. Ik heb met eigen oogen het volgende gezien op de tram van Schootenhof : Nicole Schmitz, het tweejarig dochttertje van een te Antwerpen goed bekenden bouwkundige, zat met haar vader rustig op de bank. Trad een officier in. 't Meisje werkte zich van haar plaats, bleef met den wijsvinger in den mond den officier eenige oogenblikken sprakeloos aanstaren, ging op hem af en stak het natte vingertje op zijn borst, zeggend : « Sale Boche ! » De aanraking van 't kind ging als een pistoolschot door den officier. Deze stelde den vader verantwoordelijk voor zulke « schweinenkultur » en op de Kommandantur heeft de vader de rest mogen slikken.

Isidoorke's moeder stak, toen de soldaat afdroop, haar tong naar hem uit en Isidoorke de vuist. En verder werd het kind in de opportunistische ideeën opgevoed.

Zekeren dag kwam hij met een geweer in de tram, een splinternieuw geweer. « Om den laatsten moef kapot te maken ! » zei Isidoor.

Een officier zat voor hem en lachte. « Dat zal een flinke soldaat worden » zei hij. Flink, ja en onvervaard ook, want in het volgend oogenblik bemerkte de knaap twee soldaten op de lei, legde aan, zoodat het raam kraste van 't verschieten en boum ! boum ! er waren weerom twee vijanden minder.

Nog lachte de officier, maar met een beetje groen daarbij. Hij stapte uit. Isidoorke wilde hem achterna om hem een paar flinke trappen op zijn beenen te geven en een kogel door het lijf

te jagen. Maar zijn moeder hield hem tijdig op zijn plaats en moest hiervoor gedurende een grooten stond den wrok verdragen van den kleinsten en eenigsten franc-tireur in België.

Zijn Grootje, Engelsch van afkomst, moeder van nonkel Robert, droeg, zeer verstaanbaar, de Duitschers niet in het harte. Isidoorke wist het en exploiteerde die mentaliteit tot bekomen van zijn kleinste begeerten. Schoof Grootje niet rap genoeg toe dan was het : Bonma ! Isidoorke niet kwaad op den Duts !

Maar een oogenblik later was de jongen reeds zeer verdrietig om 't geval, aaide zijn Grootje en fluisterde haar in het oor : Isidoorke zeer kwaad op Duts, Bonma !

Grootje hield café, moest voor iedereen tappen. Voor de Belgen een groote, volle pint. Voor de Duitschers een met een groote kraag die ze met een snak voor hun neus kregen. Alle dagen werd er gekekeld. In 't begin '18, bij 't offensief der Duitschers, zeer hevig. Allemaal kapout ! schreeuwde Michiel zekeren dag. Al de Belgen Duts ! — Daziedevanhier ! bruiste het Engelsch bloed. Al de Dutsen kapout !

Grootje kreeg 'n opneuker van den galanten kerel en liep schreiend naar den winkel harer dochter, waar zij het feit vertelde. Isidoorke sprong op den grond, schrok en werd rood. Hij sprak gedurende gansch den dag geen woord meer, ging vroeg slapen en was onrustig in zijn droomen.

Des anderendaags morgens vroeg hij aan zijn moeder of 't waar was dat de Duitschers Grootje hadden geslagen en op het bevestigend antwoord, nam hij een paar nieuwe blokken van zijn moeder op, sloeg ze tegen den grond kapot en schreeuwde : Zóó zal ik al de moeffen op hun gezicht slaan !

Dien dag was Isidoorke, voor zijn kameraadjes, bij 't spel van Belg en Mof, zeer hard en ongenadig.

Toen in Juli daaropvolgend, Foch zijn broekband had toegespt, in zijn handen gespuwd, en tot den overmoedigen vijand geroepen had : Nu tusschen ons beiden, en het titanische gevecht begon, dat iederen dag zijn overwinning bracht, was de straatjeugd in groote beroering. Isidoorke beleefde vreugdige oogenblikken. Nonkel Robert zou tehuiskomen en de koning en allemaal, allemaal zijn soldaten. En zekeren dag, onder vele

geweerschoten, trokken de Duitschers af en hing boven de stad het groote licht der hoop.

En daar kwamen zij. Voor de eerste maal zijns levens, zoo lang hij het zich herinneren kon zag het jongetje soldaten van eigen land, zag in hun eerlijke oogen, betastte hun kleedij en streek bewonderend over het glimmend vel van hun paarden.

Van toen af leefde hij als in een sprookje.

De koning kwam naar Antwerpen en de koningin en de prinsen ! Opdat zijn moeder het toch niet vergeten zou vroeg hij iederen dag, bijna ieder uur, of hij mee mocht den koning gaan zien. Op den grooten, blijden dag was Isidoorke zeer ingetogen, de blijdschap lag als een zoete wonde in zijn hart. Zijn moeder kocht hem gebakjes, maar hij roerde er niet aan. Uren lang stond hij op den koning te wachten die gedurende vier jaren zijn zieltje had overschaduwde, stil en zwijgend. En, toen hij hem zag, voelde zijn moeder zijn handje in de hare beven, Isidoorke was zeer bleek. Een wonder ging over hem, een stuk van den hemel schoof in zijn harte.

Hij keerde huistoe even zwijgend. Zijn moeder maande hem tot eten aan. Isidoorke, die anders vele straatjes zou omgelopen zijn om een pateêke te snoepen, schudde thans weigerend het hoofd. Tehuis gekomen keek hij 't portret van den koning en de koningin lang aan en zegde : « Moe, ik vind onzen koning toch veel schooner dan op zijn portret ! » Weerskanten der schouw, naast ieder portret, legde hij een gebakje neer dat hij sinds den morgen had bespaard. Een voor koning Albert, het ander voor koningin Elisabeth.

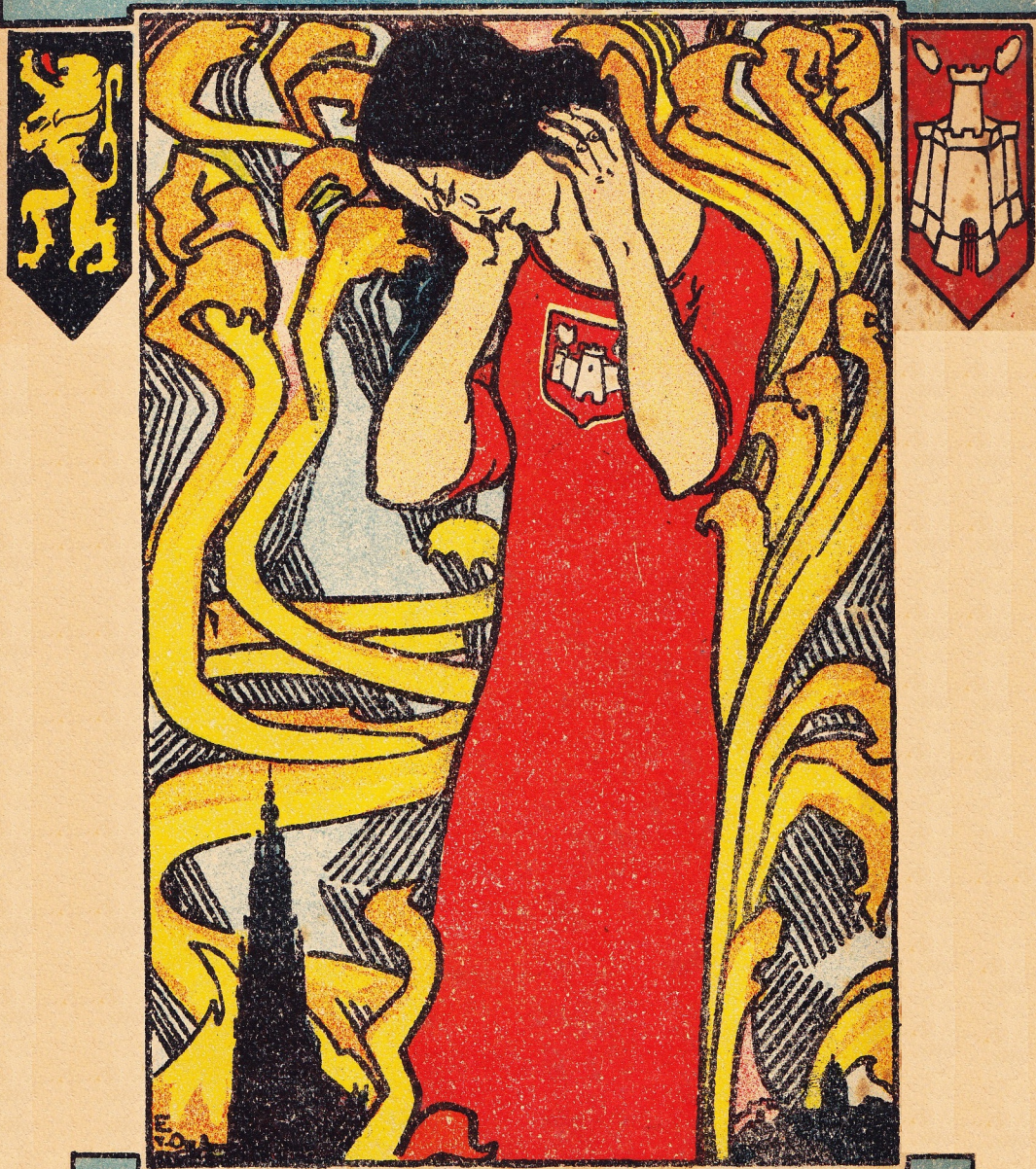
Toen nonkel Robert kwam, lag Isidoorke in de armen van den IJzerheld langen tijd te snikken en hilde de emotie uit die zoo lange, lange jaren zijn kinderziele had gevuld.

Eenigen tijd later werd 't jongetje zeer bleek en ziek ; hij ging te bed. Gedurende vier weken schold hij in ijlkoorts de moffen uit. Een volle maand brandde een zwaar vuur zijn driftig hartje, duurde de strijd. Toen raakte iemand zachtjes zijn bleeken schouder aan. Het was tijd, Isidoorke ging mee en stierf. Geen soldaat werd ooit naar het graf gedragen die zijn land en zijn vrijheid meer lief had dan Isidoorke, niemand die heviger

vocht tegen de tirannie van den bezetter dan hij, niemand die den beet van den haat tegen de barbaren dieper voelde dan ons vriendje. Zijn klein moedig borstje weze gedekt met het eere-teeken van zoet herdenken van allen die hem kenden en liefden. Hij heeft zijn rol gespeeld en is er onder bezweken.

Arm jongetje !

IN DUITSCHE DAGEN

L. OPDEBEEK — UITGEVER — ANTWERPEN.

IN
DUITSCH E D A G E N

door

G. RAAL

